

החשיבות של חיזוק הקשר בין הפלסטינים אזרחי ישראל לקהילות יהודיות בתפוצות: מבט מבריטניה

סנא כנאנה*

המאמר [התפרסם באתר הארץ](#) ב-31 ביולי 2019

לערבים הפלסטינים אזרחי ישראל, שמרגישים כי נציגיהם הפוליטיים לא מצליחים להביא הישגים משמעותיים בתחומי הפנים, קשה לדמיין שקולם יכול להיחשב בתחום יחסי החוץ. ואכן, מעורבותם בנושאי מדיניות-חוץ – בזירה הממשלתית והבלתי-ממשלתית כאחד – היא מוגבלת. ואולם, יש תחום בו הפוטנציאל למעורבותם והשפעתם הוא גדול, ושכמעט לא זוכה לתשומת לב – הקשר עם יהדות התפוצות. בלונדון, למשל, ישנו נתק ברור בין הגופים הייצוגיים של הקהילה היהודית (ה-[Board of Deputies of British Jews](#) וה-[Jewish Leadership Council](#)) לאלה של הקהילה הפלסטינית ([The Association of the Palestinian Community in the UK](#) וה-[Palestinian Forum in Britain](#)). הנתק הזה בולט ברמה הרשמית-ארגונית, אך אינו מונע קשרים לא-רשמיים בין פלסטינים ויהודים בעיר. הקשר בין שתי הקהילות הוא מצומצם, וכך גם המרחב שיש לחבריהם לקיים דיונים משותפים, ולהחליף דעות, מחשבות ונרטיבים.

הזהות המורכבת של הפלסטינים אזרחי ישראל יכולה להציע נקודות חיבור חדשות ופחות שגרתיות בקשר בין הקהילות, ולאפשר פעילות מוגברת בתחום הדיפלומטיה הציבורית. הדבר יכול לבוא לידי ביטוי, למשל, בהעלאת מודעות בקרב הקהילה היהודית בבריטניה לאתגרים עמם מתמודד המיעוט הערבי פלסטיני בישראל. הדבר יכול לסייע לגיוס דעת הקהל הבריטית – על כל גווניה העדתיים והדתיים – לתמיכה והבעת סולידריות עם אותו מיעוט. הוא גם עשוי להוביל לדרישה ציבורית גדולה יותר מהפוליטיקאים וההנהגה בבריטניה להפעיל לחץ על ממשלת ישראל ועל הרשות הפלסטינית לשבת לשולחן המשא ומתן.

העדר האמון בין הקהילה היהודית והפלסטינית בלונדון, הנתק המתמשך ביניהן, והחלוקה הדיכוטומית בין פרו-פלסטינים לפרו-ישראלים, מונעים שיח וחילופי ידע, שהיו יכולים להוביל לשינוי תפיסות, ותקשורת כנה סביב חוויות אישיות וקולקטיביות שמעצבות את הזהות של כל אחת מהקהילות. כך, למשל, הקהילה היהודית לא נחשפת למשמעות הנכבה ולהשלכות שלה על חיי היום יום של הפלסטינים, גם בפזורה והרחק מהשטחים הכבושים. בו בזמן, הקהילה הפלסטינית לא נחשפת לעומק הפחדים של הקהילה היהודית ולהשפעה שיש לחשש מרדיפה ואנטישמיות על עיצוב הקשר של יהודי התפוצות עם מדינת ישראל. הקהילה הפלסטינית מביעה אי-שביעות רצון מהתמיכה האוטומטית של מרבית הקהילה היהודית במדינת ישראל ובמדיניותה, ולא מבינה כיצד זה אפשרי בזמן שישראל כובשת במשך עשורים את בני העם הפלסטיני. מנגד, הקהילה היהודית מתקשה להתמודד עם הביקורת הפלסטינית על הציונות, שמספקת לעם היהודי עוגן בטוח אחרי שנים ארוכות של רדיפה. הפער הזה בתפיסות של שתי הקהילות, מונע מהרבה פלסטינים ויהודים בתפוצות למצוא נקודות חיבור שיאפשרו להם לפעול ביחד למען ערכים אוניברסליים משותפים ומוביליזציה פוליטית למען פתרון צודק לסכסוך.

הפלסטינים אזרחי ישראל יכולים לתווך את ההיכרות הזו לפלסטינים בפזורה, שרבים מהם לא פגשו מעולם ישראלים או יהודים. הם מכירים היטב את הנרטיב היהודי-ישראלי, מתוך הקשרים הישירים שלהם עם אזרחים יהודים-ישראלים, והם גם מכירים היטב את הנרטיב של בני עמם הפלסטינים, ומרגישים אחריות לתמיכה בסיועם סבלם מהכיבוש. כיוון שיש הרבה כעס ותרעומת בקרב הפלסטינים בפזורה על מדיניות ממשלת ישראל בשטחים הכבושים, אין להם רצון רב לפגוש את הצד היהודי ולחלוק איתו את המחשבות והרגשות של הקולקטיב הפלסטיני או את סיפוריהם האישיים. רבים מהם רואים במפגש עם הקהילה היהודית צעד של נורמליזציה, ומאמינים כי אין סיבה לקיים דיאלוג בין המדכא למדוכא ויש להימנע מהצגת שני הצדדים

* סנא כנאנה היא חוקרת במכון מיתוים, בעלת תואר שני מה-LSE בדיפלומטיה ואסטרטגיה בינלאומית. היא מומחית למדיניות חוץ, מתגוררת בבריטניה, ועוסקת שם בקידום קשרים בין יהודים לפלסטינים.

כשוויים. למרות ההבנה בקהילה הפלסטינית כי יהודי הפזורה אינם מייצגים את ממשלת ישראל או מדינת ישראל, עדיין נוטים לייחס להם אשמה מעצם תמיכתם ב"קיום הפרויקט הציוני על חשבון העם הפלסטיני", כפי שחלק מהפלסטינים יתארו את מדינת ישראל.

בצד היהודי, לעומת זאת, יש כאלה שחושבים כי העם הפלסטיני הוא המצאה שנועדה לקרוא תיגר על הריבונות של מדינת ישראל, אבל יש גם מחנה ליברלי שחושב אחרת. רוב הליברלים בקהילה היהודית הבריטית מעוניינים לשמר את הציונות שלהם באמצעות תמיכה בקיומה של מדינת ישראל, אבל בו-זמנית גם רוצים שישראל תהיה דמוקרטית וערכית ברוח מגילת העצמאות. הקהילה הפלסטינית אינה מודעת לכך שבקהילה היהודית בבריטניה יש רצון הולך וגובר להכיר את הנרטיב הפלסטיני. יתר על כן, יש בקרב הליברלים בקהילה היהודית גם עניין גובר ואמיתי לעסוק בשאלות קשות שעד כה היו בגדר טאבו, דוגמת הנכבה. התעניינות זו היא מנוף לחיבור כוחות ולעשייה ליברלית משותפת לסיום הכיבוש וקידום חיי שלום במזרח התיכון.

מתוך אמונה באמפתיה פוטנציאלית בין שני מיעוטים וברצון של חברים בקהילה היהודית ללמוד על הפלסטינים אזרחי ישראל ולפעול למען צדק ושוויון, החלטתי לפעול למען חינוך יהודי בריטניה עלינו, המיעוט הפלסטיני בישראל. מאז הגעתי ללימודי מוסמך בדיפלומטיה ואסטרטגיה בינלאומית ב-LSE, אני עושה זאת על-ידי מתן הרצאות בפני קבוצות יהודיות שונות, ובהן ארגוני חברה אזרחית, בתי כנסת, תנועות נוער, ומנהיגי הקהילה. הדיון איתם בסוגיות הקשורות לפלסטינים אזרחי ישראל מזמנות באופן בלתי נמנע גם עיסוק בהקשר הרחב יותר של הסכסוך הפלסטיני-ישראלי. מעבר להרצאות, אני מנסה גם לפרוץ את הנתק ששורר בין שתי הקהילות, על ידי יצירת חיבורים בין אישים ליברלים משתי הקהילות והסברה לקהילה הפלסטינית שיש להם עם מי לעבוד בקהילה היהודית. אתגר מרכזי שעמו אני מתמודדת בעשייה הזאת הוא הפחד של כל קהילה מחשיפה למידע שיסנה את עמדותיה הפוליטיות כלפי הקהילה השנייה או כלפי הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

בצד הפלסטיני יש פחד מהתרחקות מהעיסוק בסכסוך. החשש הוא שהדגש בשיח עם נציגים מהקהילה היהודית יעסוק בקשר ביניהם כפרטים, ולא בביקורת על מדינת ישראל כמי שאחראית לכיבוש. הדבר עלול בעיניהם להוביל לריכוך העמדה הפלסטינית האיתנה שרואה את ישראל כמקשה אחת, ובכך הוא יפגע במאמץ לגבש קול פלסטיני משותף, ברור ולא מתפשר. החשש הזה בא לידי ביטוי בדברים שאמר לי ידיד וחוקר לבנוני, לאחר שסיפרתי על פועלי בהנגשת הנרטיב הפלסטיני לקהילה היהודית בבריטניה. הוא טען כי לפלסטינים אמנם אסור לבצע דה-הומניזציה ליהודים, אך עליהם גם להימנע מהומניזציה-יתר שלהם.

בצד היהודי, יש פחד מחשיפה למידע שעלול לגרום לחברים מהקהילה לאבד סימפטיה לישראל. התמיכה בישראל היא חלק מהזהות ששוקדים לטפחה בקרב יהדות התפוצות. החשש הזה הופך משמעותי יותר לאור הפער הבין-דורי הגדל בקהילה היהודית הבריטית: הדור הצעיר נוטה לאמץ ערכים אוניברסליים ומרגיש בנוח לבקר את ממשלת ישראל על מדיניותה בשטחים וכלפי אזרחיה הערבים פלסטינים, ואילו הדור המבוגר אסיר תודה על קיומה של מדינת ישראל ונמנע מלבקר אותה בחריפות.

למרות האתגרים, חינוך הקהילה היהודית בבריטניה על הפלסטינים אזרחי ישראל הוא הזדמנות פז עבורי ליצור מרחב לשיחות מתבקשות בין הפלסטינים אזרחי ישראל ויהודי התפוצות, לשם הסרת מחסומים, העמקת ההיכרות, הגברת ההבנה של המורכבות, וגיוס עוצמה פוליטית לשיפור המצב הקיים וקידום חיי השלום במזרח התיכון. כיוון שהפלסטינים בפזורה נמנעים מלקיים שיחות שכאלה, לעיתים בשל לחצים של גופים פוליטיים התומכים בנתק בין הקהילות, דווקא הפלסטינים אזרחי ישראל – מתוקף זהותם המורכבת – יכולים לקדם זאת בלי שיסבלו מהדרה בקהילה הפלסטינית. חיזוק הקשר בין הפלסטינים אזרחי ישראל ליהודי התפוצות יכול לסלול דרך לשיח מכליל יותר – בו תשתתף גם הפזורה הפלסטינית, לחיבורים שמבוססים על ערכים משותפים והבנה הדדית, ולפעילות לשינוי המציאות במזרח התיכון, בראש ובראשונה – לסיום הכיבוש.